

УДК 338.432:633.1(477.65)

Економічна ефективність виробництва продукції зернової галузі в сільськогосподарських підприємствах в умовах євроінтеграції

Котикова О.І.

доктор економічних наук, професор,
завідуюча кафедрою економіки підприємств
Миколаївського національного аграрного університету

Олійник Т.Г.

кандидат економічних наук, доцент,
старший викладач кафедри економіки підприємств
Миколаївського національного аграрного університету

Кічук Д.В.

студент факультету менеджменту
Миколаївського національного аграрного університету

В статті проведено оцінку ефективності зерновиробництва Вознесенського району Миколаївського району. Аналіз здійснено в контексті визначення ефективності галузі в цілому та за окремими групами зернових та зернобобових культур регіону. Проаналізовано динаміку (за 2010-2016 роки) та встановлено тенденції зміни таких показників: урожайність; виробничих витрат; ціна реалізації; прибутковість; рівень рентабельності галузі та у розрізі груп культур (зернові та зернобобові, пшениця, ячмінь, овес та кукурудза на зерно). В результаті дослідження визначено економічну ефективність зернової галузі Вознесенського району за основними вартісними та натуральними показниками, що дозволяє встановити перспективні напрями підвищення ефективності зерновиробництва у регіоні при формуванні програми розвитку сільського господарства та продовольчих балансів регіону.

Ключові слова: зернова галузь, види продукції, посівна площа, валовий збір, урожайність, собівартість, сільськогосподарські підприємства.

Котикова Е.И., Олейник Т.Г., Кичук Д.В. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКЦИИ ЗЕРНОВОЙ ОТРАСЛИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье проведена оценка эффективности зернопроизводства Вознесенского района Николаевского района. Анализ осуществлен в контексте определения эффективности отрасли в целом и по отдельным группам зерновых и зернобобовых культур региона. Проанализирована динамика (2010-2016 годы) и установлены тенденции изменения таких показателей: урожайность; производственные затраты; цена реализации; доходность; уровень рентабельности отрасли и в разрезе групп культур (зерновые и зернобобовые, пшеница, ячмень, овес и кукуруза на зерно). В результате исследования определена экономическая эффективность зерновой отрасли Вознесенского района по основным стоимостным и натуральным показателям, что позволяет определить перспективные направления повышения эффективности зернопроизводства в регионе при формировании программы развития сельского хозяйства и продовольственных балансов региона.

Ключевые слова: зерновая отрасль, виды продукции, посевная площадь, валовой сбор, урожайность, себестоимость, сельскохозяйственные предприятия.

Kotykova O.I., Oliinyk T.G., Kichuk D.V. ECONOMIC EFFICIENCY OF PRODUCTION OF GRAIN PRODUCTION IN AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF EURO INTEGRATION

The article assesses the efficiency of grain production in the Voznesensky district of Mykolayiv district. The analysis is carried out in the context of determining the efficiency of the industry as a whole and by the individual groups of cereals and legumes in the region. Dynamics are analyzed (for 2010-2016 years) and trends of changes in such indicators are established: productivity; production costs; selling price; profitability; the level of profitability of the industry and by the groups of crops (cereals and legumes, wheat, barley, oats and corn for grain). As a result of the study, the economic efficiency of the grain industry in the Voznesensky region has been determined by the main cost and natural indicators, which allows establishing promising directions for increasing the efficiency of grain production in the region in the formation of a program for agricultural development and food balances in the region.

Keywords: grain industry, types of products, sown area, gross crop, yield, prime cost, agricultural enterprises.

Постановка проблеми. З огляду на сучасні зміни, що відбуваються в зернопродуктовому підкомплексі, першочергового значення набувають питання організації системи ефективного зерновиробництва, що значною мірою визначається не лише внутрішніми, а й зовнішніми чинниками [1]. Зерновий сектор забезпечує широкий асортимент незамінної продукції й безпосередньо впливає на обсяги виробництва продукції тваринництва. Розширення і удосконалення виробництва зерна високої якості гарантує продовольчу безпеку населення країни, економічну стабільність держави [2]. Разом з тим, в умовах відкритої економіки слід зважати на загальносвітові тенденції розвитку галузі та зернового ринку, що визначають необхідні обсяги виробництва конкретних культур. В умовах євроінтеграції для України особливої актуальності набуває питання відповідності якості продукції європейським стандартам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку зернопродуктового підкомплексу відображені в працях: П. В. Г. Андрійчука, В. І. Бойка, В. Л. Волинця, М. Г. Лобаса, П. Т. Саблука, Л. М. Худолій, О. М. Шпичака та інших та інших. Разом з тим, питання ефективного розвитку зернового господарства на рівні регіону вимагають подальшого наукового обґрунтування і практичного використання.

Постановка завдання. Метою статті є визначення економічної ефективності зернової галузі та визначення шляхів її підвищення в умовах євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування зернового ринку України базується на діяльності ринків на рівні регіонів. Регіональні умови відіграють важливу роль, мають значний вплив на показники

зернового виробництва [3]. Нами визначено особливості організації та функціонування ринку зерна на регіональному рівні за основними показниками розвитку галузі.

Основним натуральним показником ефективності виробництва продукції є урожайність сільськогосподарської культури. За розрахунками (табл. 1) в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району чітко простежується тенденція до збільшення врожайності зернових та зернобобових культур (на 35,6 %), в тому числі: пшениці – на 36,6 %, ячменю – на 42,8 % та зернобобових – на 94,4 %. Разом з тим по вівсу – на 8,0 %, по просу – на 15,7 %, по гречці – на 16,3 %, по кукурудзі на зерно – на 55,2 %.

Динаміка урожайності зернових зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району має позитивну динаміку до зростання за виключенням 2012 року, коли темп росту склав 52,2 %, що відповідає динаміці валового збору та площі посіву зернових та зернобобових культур (рис. 1).

Динаміка урожайності пшениці в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району має, схожу до динаміки зернових, позитивну динаміку до зростання за виключенням 2012 року, коли темп росту склав 46,4 %, що відповідає динаміці валового збору та площі посіву пшениці (рис. 2).

Аналогічною є динаміка урожайності ячменю: в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району спостерігається позитивна динаміка до зростання урожайності за виключенням 2012 року, коли темп росту склав 47,6 % (рис. 3).

Динаміка урожайності вівсу в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського

Таблиця 1

**Урожайність сільськогосподарських культур
у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району, ц з 1 га**

Сільськогосподарські культури	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2015 рік у % до 2010 року
Зернові та зернобобові	24,7	29,7	12,9	36,8	33,4	33,5	40,3	135,6
у т. ч.: пшениця	27,6	32,1	12,8	38,1	39,9	37,7	43,6	136,6
жито озиме	24,1	28,0	-	-	-	-	-	x
ячмінь	20,8	25,0	9,9	26,2	30,5	29,7	36,0	142,8
овес	12,5	11,0	13,7	14,6	12,2	11,5	...	92,0
просо	33,2	5,2	14,7	15,9	16,8	28,0	...	84,3
гречка	4,3	5,5	4,8	-	24,0	3,6	...	83,7
кукурудза на зерно	64,5	55,4	17,1	67,3	23,8	28,9	48,9	44,8
зернобобові	12,5	24,9	12,1	5,4	11,8	24,3	...	194,4

Джерело: пороховано за даними служби статистики

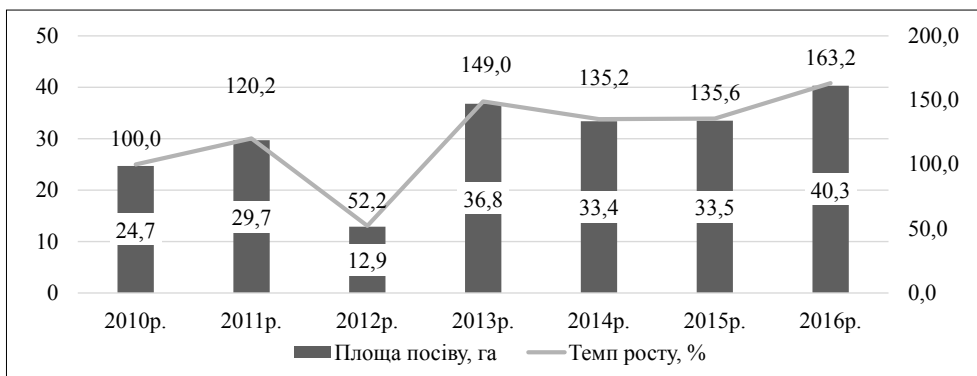

Рис. 1. Динаміка урожайності зернових зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району
Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

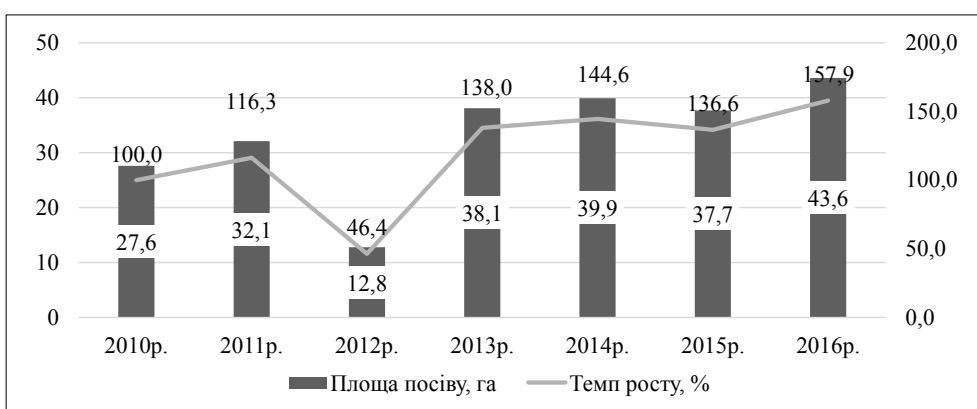

Рис. 2. Динаміка урожайності пшениці в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району
Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

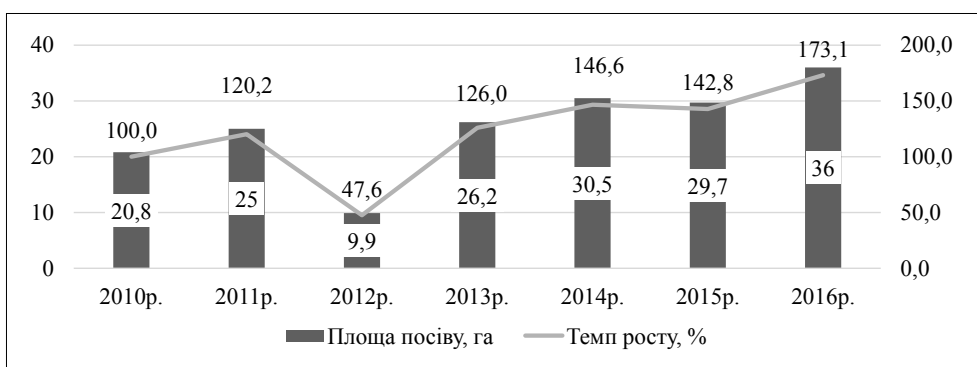

Рис. 3. Динаміка урожайності ячменю в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району
Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

району відрізняється строкатістю: в 2012 та 2013 роках темпи приросту позитивні і складають відповідно 9,6 та 16,8 в.п.; в 2011, 2014 та 2015 роках темпи приросту негативні

і складають відповідно 12,0, 2,4 та 8,0 в.п. (рис. 4).

Динаміка урожайності проса в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського

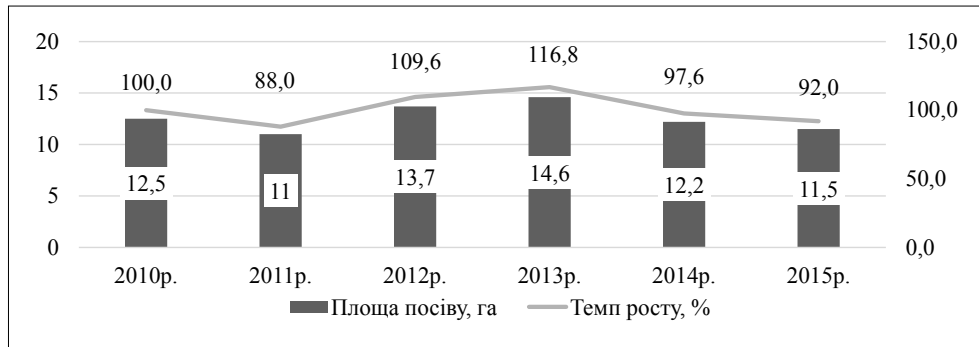

Рис. 4. Динаміка урожайності вівсу в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району
Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

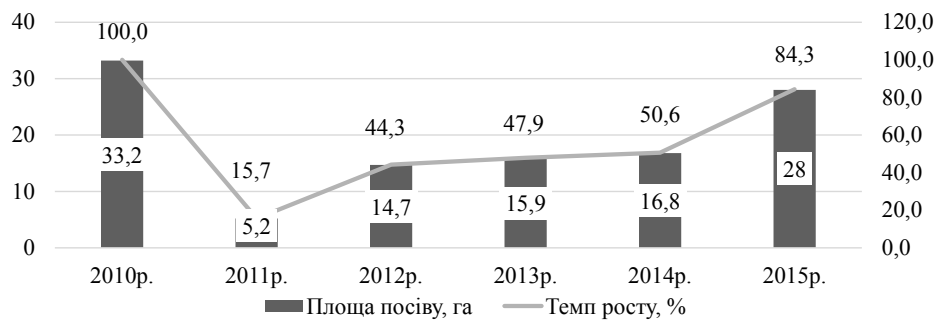

Рис. 5. Динаміка урожайності проса в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району
Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

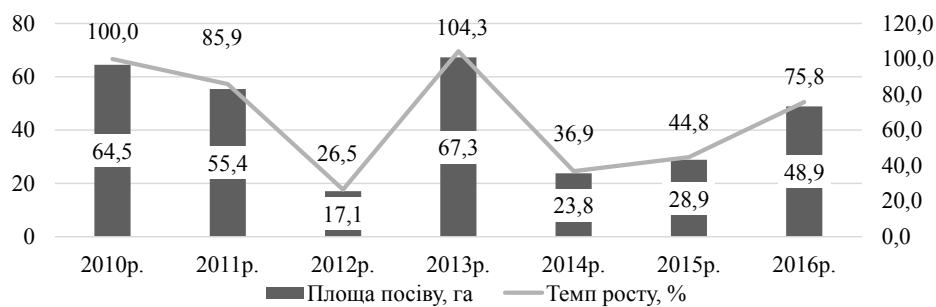

Рис. 6. Динаміка урожайності кукурудзи на зерно в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району
Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

району за досліджуваний період так і не перевищила рівень 2010 року, але темпи росту мають тенденцію до зростання (рис. 5).

Динаміка урожайності кукурудзи на зерно в сільськогосподарських підприємствах Воз-

несенського району за досліджуваний лише в 2013 році перевищила рівень 2010 року, а темпи приросту в 2011, 2012, 2014 та 2015 роках складають відповідно -14,1, -73,5, -63,1 та -55,2 % (рис. 6).

Динаміка урожайності зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району за досліджуваний двічі (в 2011 та 2015 роках) перевищила рівень 2010 року, а темпи приросту в 2012,

2013 та 2015 роках складають відповідно -3,2, -56,8 та 5,6 % (рис. 7).

На рівень ефективності виробництва впливає рівень концентрації. Так, за даними таблиці 2 встановлено, що чим вищий рівень

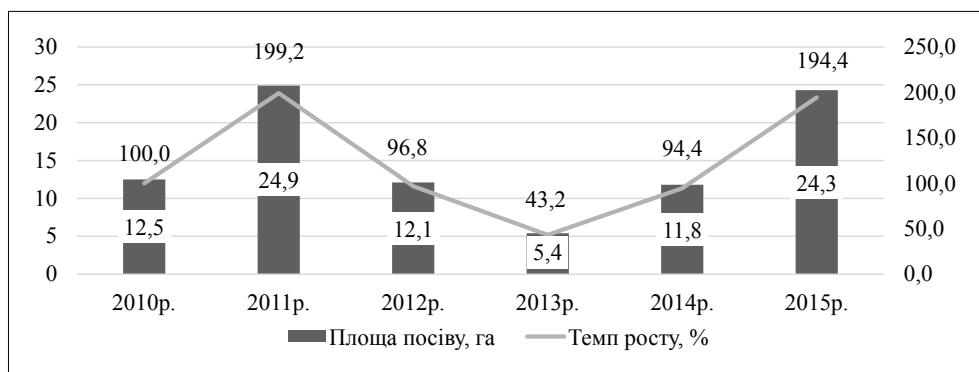

Рис. 7. Динаміка урожайності зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

Таблиця 2

Групування сільськогосподарських підприємств Миколаївської області за урожайністю основних сільськогосподарських культур у 2015 році

Групи	Кількість підприємств		Зібрана площа		Валовий збір	
	одиниць	у % до загальної кількості	га	у % до загальної зібраної площі	ц	у % до загального валового збору
<i>Зернові культури</i>						
Підприємства – всього	3016	100,0	590486	100,0	18928041	100,0
до 10,0	446	14,8	10865	1,8	89073	0,5
10,1 – 15,0	641	21,2	28999	4,9	385934	2,1
15,1 – 20,0	771	25,6	73018	12,4	1312370	6,9
20,1 – 25,0	493	16,3	100387	17,0	2252198	11,9
25,1 – 30,0	272	9,0	93587	15,8	2562444	13,5
30,1 – 40,0	247	8,2	151474	25,7	5256831	27,8
40,1 – 50,0	74	2,5	62893	10,7	2767762	14,6
Понад 50,0	72	2,4	69263	11,7	4301429	22,7
<i>Пшениця озима</i>						
Підприємства – всього	1722	100,0	317494	100,0	11256532	100,0
до 10,0	124	7,2	3039	1,0	25583	0,2
10,1 – 15,0	217	12,6	7540	2,4	102380	0,9
15,1 – 20,0	421	24,5	30211	9,5	556101	4,9
20,1 – 25,0	336	19,5	46383	14,6	1040814	9,3
25,1 – 30,0	229	13,3	49277	15,5	1375080	12,2
30,1 – 40,0	234	13,6	86682	27,3	2989629	26,6
40,1 – 50,0	83	4,8	44817	14,1	1996122	17,7
Понад 50,0	78	4,5	49546	15,6	3170823	28,2

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

концентрації угідь, тим вищі валові збори та врожайність зернових культур.

Зокрема, по зерновим культурам найбільша кількість підприємств (712 од. або 25,6 %) отримала рівень врожайності у межах від 15,1 до 20,0 ц з 1 га, а найбільша група за зібраною площею (151474 га або 25,7 % від загальної зібраної площі) – у межах від 30,1 до 40,0 ц з 1 га.

По пшениці озимій найбільша кількість підприємств (421 од. або 24,5 %) отримала рівень врожайності у межах від 15,1 до 20,0 ц з 1 га, а найбільша група за зібраною площею (86682 га або 27,3 % від загальної зібраної площі) – у межах від 30,1 до 40,0 ц з 1 га.

По ячменю ярому (табл. 3) найбільша кількість підприємств (248 од. або 29,3 %) отримала рівень врожайності у межах від 10,1 до 15,1 ц з 1 га, а найбільша група за зібраною площею (7698 га або 23,8 % від загальної зібраної площі) – у межах від 15,1 до 20,0 ц з 1 га.

По кукурудзі на зерно найбільша кількість підприємств (154 од. або 30,6 %) отримала рівень врожайності у межах від 10,1 до 15,1 ц з 1 га, а найбільша група за зібраною площею (19431 га або 30,3 % від загальної зібраної площі) – у межах від 25,1 до 30,0 ц з 1 га.

Серед вартісних показників ефективності виробництва зернових важливо дослідити склад та динаміку витрат на виробництво. Витрати на виробництво пшениці у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району за період з 2014 по 2015 роки зросли на 212,6 млн. грн (табл. 4).

Найбільшою є питома вага решти матеріальних витрат (36,2 %) та витрат на мінеральні добрива (25,1 %), так само у динаміці найбільше зросли саме ці статті витрат та їх частка у загальній сумі витрат – відповідно на 86,8 та 57,8 млн. грн. та 21,8 та 9,8 %. Значно зменшилась за вказаний період частка витрат на нафтопродукти – на 16,1 %.

Витрати на виробництво вівса у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського

Таблиця 3

Групування сільськогосподарських підприємств Миколаївської області за урожайністю основних сільськогосподарських культур у 2015 році

Групи	Кількість підприємств		Зібрана площа		Валовий збір	
	одиниць	у % до загальної кількості	га	у % до загальної зібраної площі	ц	у % до загального валового збору
<i>Ячмінь ярий</i>						
Підприємства – всього	847	100,0	32403	100,0	692809	100,0
до 10,0	201	23,7	4480	13,8	36627	5,3
10,1 – 15,0	248	29,3	7241	22,3	97480	14,1
15,1 – 20,0	198	23,4	7698	23,8	137452	19,8
20,1 – 25,0	84	9,9	3703	11,4	83932	12,1
25,1 – 30,0	56	6,6	3908	12,1	106845	15,4
30,1 – 40,0	32	3,8	2734	8,4	92596	13,4
40,1 – 50,0	16	1,9	1220	3,8	55346	8,0
Понад 50,0	12	1,4	1419	4,4	82530	11,9
<i>Кукурудза на зерно</i>						
Підприємства – всього	504	100,0	64251	100,0	2123425	100,0
до 10,0	91	18,0	2536	4,0	17967	0,9
10,1 – 15,0	154	30,6	10354	16,1	163279	7,7
15,1 – 20,0	62	12,3	8700	13,5	193661	9,1
20,1 – 25,0	57	11,3	5744	8,9	161667	7,6
25,1 – 30,0	68	13,5	19431	30,3	689438	32,5
30,1 – 40,0	40	7,9	11650	18,1	512298	24,1
40,1 – 50,0	13	2,6	3512	5,5	195444	9,2
Понад 50,0	19	3,8	2324	3,6	189672	8,9

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

Таблиця 4

**Витрати на виробництво пшениці за елементами
у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району**

Показник	2014 рік		2015 рік		2015 рік +,- до 2014 року	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Витрати – всього	44806,7	100,0	257421,0	100,0	212614,3	0,0
у ч. ч. прямі матеріальні витрати	36136,0	80,6	238143,2	92,5	202007,2	11,9
з них: – насіння	4307,7	9,6	22121,6	8,6	17813,9	-1,0
– мінеральні добрива	6881,4	15,4	64692,6	25,1	57811,2	9,8
– нафтопродукти	11583,5	25,9	24793,5	9,6	13210,0	-16,2
– оплата послуг і робіт сторонніх організацій	6911,3	15,4	33320,6	12,9	26409,3	-2,5
– решта матеріальних витрат	6452,1	14,4	93214,9	36,2	86762,8	21,8
прямі витрати на оплату праці	1708,9	3,8	2798,0	1,1	1089,1	-2,7
інші прямі витрати та загальнови- робничі витрати – всього	6961,8	15,5	16479,5	6,4	9517,7	-9,1
з них: – амортизація необоротних активів	1904,3	4,3	2751,8	1,1	847,5	-3,2
– відрахування на соціальні заходи	638,8	1,4	1030,8	0,4	392,0	-1,0
– решта інших прямих та загаль- новиробничих витрат	4418,7	9,9	12696,9	4,9	8278,2	-4,9

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Миколаївській області

Таблиця 5

**Витрати на виробництво вівса за елементами
у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району**

Показник	2014 рік		2015 рік		2015 рік +,- до 2014 року	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Витрати – всього	79,1	100,0	68,4	100,0	-10,7	0,0
у ч. ч. прямі матеріальні витрати	63,7	80,5	46,9	68,6	-16,8	-12,0
з них: – насіння	5,3	6,7	15	21,9	9,7	15,2
– мінеральні добрива	-	-	0,6	0,9	-	-
– нафтопродукти	6,1	7,7	23,8	34,8	17,7	27,1
– оплата послуг і робіт сторонніх організацій	52,3	66,1	5,5	8,0	-46,8	-58,1
– решта матеріальних витрат	-	-	2	2,9	-	-
прямі витрати на оплату праці	3,5	4,4	7,2	10,5	3,7	6,1
інші прямі витрати та загальнови- робничі витрати – всього	11,9	15,0	14,3	20,9	2,4	5,9
з них: – амортизація необоротних активів	0,3	0,4	2,5	3,7	2,2	3,3
– відрахування на соціальні заходи	1,2	1,5	2,6	3,8	1,4	2,3
– решта інших прямих та загаль- новиробничих витрат	10,4	13,1	9,2	13,5	-1,2	0,3

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Миколаївській області

району за період з 2014 по 2015 роки зросли на 10,7 тис. грн (табл. 5). Найбільшою є питома вага витрат на нафтопродукти (34,8 %) та витрат на насіння і посадковий матеріал (21,9 %), так само у динаміці найбільше зросли саме ці статті витрат та їх частка у загальній

сумі витрат – відповідно на 17,7 та 9,7 тис. грн. та 21,1 та 15,2 %. Значно зменшилась за вказаний період частка витрат на оплату послуг і робіт сторонніх організацій – на 58,1 %.

Витрати на виробництво ячменю у сільськогосподарських підприємствах Вознесен-

ського району за період з 2014 по 2015 роки зросли на 26,3 млн. грн (табл. 6). Найбільшою є питома вага решти матеріальних витрат (18,9 %), витрат на оплату послуг і робіт сторонніх організацій (19,2 %) та витрат на мінеральні добрива (17,3 %), так само у динаміці найбільше зросли саме ці статті витрат та їх частка у загальній сумі витрат (крім витрат на мінеральні добрива) – відповідно на 6,9, 7,0 та 4,2 млн. грн. та 6,2 %.

Витрати на виробництво кукурудзи на зерно у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району за період з 2014 по 2015 роки зросли на 2129,5 тис. грн (табл. 7). Найбільшою є питома вага витрат на насіння і посадковий матеріал (34,3 %) та витрат на нафтопродукти (34,8 %). Так само у динаміці найбільше зросли саме ці статті витрат – відповідно на 1650,8 та 251,0 тис. грн. У структурі витрат значно зросла частка витрат на насіння і посадковий матеріал (на 10,9%), найбільше зменшились зменшилась частка витрат на оплату послуг і робіт сторонніх організацій (на 6,1 %).

Виробництво та реалізація зернових та зернобобових культур у 2015 році в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району були ефективними – рівень рентабельності склав 15,2 % при отриманому прибутку в сумі 1327,94 грн в розрахунку на 1 га (табл. 8).

Найвищий рівень прибутковості та рентабельності отримано при виробництві та реалізації кукурудзи на зерно – відповідно 3039,75 грн на 1 га та 46,4 %; найменший рівень прибутковості та рентабельності отримано в результаті виробництва та реалізації вівсу – відповідно 272,95 грн на 1 га та 4,2 %.

Виробництво та реалізація зернових та зернобобових культур у 2016 році в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району були ефективними – рівень рентабельності склав 34,1 % при отриманому прибутку в сумі 3383,99 грн в розрахунку на 1 га.

Найвищий рівень прибутковості та рентабельності отримано при виробництві та реалізації пшениці та ячменю – відповідно 4057,42 грн на 1 га та 38,5 %; найменший рівень прибутковості та рентабельності отримано в результаті виробництва та реалізації кукурудзи на зерно – відповідно 1232,77 грн на 1 га та 7,9 %.

Таким чином ефективність виробництва зернових культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району у 2016 році порівняно з 2015 роком зросла: рівень рентабельності – на 18,9 %; рівень прибутку на 1 га – на 254,8 %. Разом з тим, очевидним залишається факт недостатнього рівня прибутковості виробництва продукції.

Висновки. Дослідження економічної ефективності виробництва продукції зернової

Таблиця 6

**Витрати на виробництво ячменю за елементами
сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району**

Показник	2014 рік		2015 рік		2015 рік +,- до 2014 року	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Витрати – всього	31519,5	100,0	57853,0	100,0	26333,5	0,0
у ч. ч. прямі матеріальні витрати	23227,9	73,7	47035,7	81,3	23807,8	7,6
з них: – насіння	3429,2	10,9	6078,6	10,5	2649,4	-0,4
– мінеральні добрива	5823,5	18,5	10016,0	17,3	4192,5	-1,2
– нафтопродукти	5873,9	18,6	8900,0	15,4	3026,1	-3,3
– оплата послуг і робіт сторонніх організацій	4095,6	13,0	11130,7	19,2	7035,1	6,2
– решта матеріальних витрат	4005,7	12,7	10910,4	18,9	6904,7	6,2
прямі витрати на оплату праці	1407,0	4,5	1819,9	3,1	412,9	-1,3
інші прямі витрати та загальновиробничі витрати – всього	6884,6	21,8	8997,4	15,6	2112,8	-6,3
з них: – амортизація необоротних активів	1675,8	5,3	1975,4	3,4	299,6	-1,9
– відрахування на соціальні заходи	526,3	1,7	670,0	1,2	143,7	-0,5
– решта інших прямих та загальновиробничих витрат	4682,5	14,9	6352,0	11,0	1669,5	-3,9

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Миколаївській області

**Витрати на виробництво кукурудзи на зерно за елементами
у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району**

Показник	2014 рік		2015 рік		2015 рік +/- до 2014 року	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Витрати – всього	8438,1	100,0	10567,6	100,0	2129,5	0,0
у ч. ч. прямі матеріальні витрати	6612,2	78,4	8380,7	79,3	1768,5	0,9
з них: – насіння	1977,3	23,4	3628,1	34,3	1650,8	10,9
– мінеральні добрива	1247,6	14,8	1453,9	13,8	206,3	-1,0
– нафтопродукти	1654,0	19,6	1905,0	18,0	251,0	-1,6
– оплата послуг і робіт сторонніх організацій	815,8	9,7	380,5	3,6	-435,3	-6,1
– решта матеріальних витрат	917,5	10,9	1013,2	9,6	95,7	-1,3
прямі витрати на оплату праці	261,1	3,1	291,4	2,8	30,3	-0,3
інші прямі витрати та загальновиробничі витрати – всього	1564,8	18,5	1895,5	17,9	330,7	-0,6
з них: – амортизація необоротних активів	222,0	2,6	551,6	5,2	329,6	2,6
– відрахування на соціальні заходи	96,8	1,1	106,7	1,0	9,9	-0,1
– решта інших прямих та загальновиробничих витрат	1246,0	14,8	1237,2	11,7	-8,8	-3,1

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Миколаївській області

галузі в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району показало наступне:

1) в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району чітко простежується тенденція до збільшення врожайності зернових та зернобобових культур (на 35,6 %), в тому числі: пшениці – на 36,6 %, ячменю – на 42,8 % та зернобобових – на 94,4 %. Разом з тим по вівсу – на 8,0 %, по просу – на 15,7 %, по гречці – на 16,3 %, по кукурудзі на зерно – на 55,2 %;

2) встановлено, що чим вищий рівень концентрації угідь, тим вищі валові збори та врожайність зернових культур. Зокрема, по зерновим культурам найбільша кількість підприємств (712 од. або 25,6 %) отримала рівень врожайності у межах від 15,1 до 20,0 ц з 1 га, а найбільша група за зібраною площею (151474 га або 25,7 % від загальної зібраної площі) – у межах від 30,1 до 40,0 ц з 1 га;

3) витрати на виробництво пшениці у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району за період з 2014 по 2015 роки зросли на 212,6 млн. грн. Найбільшою є питома вага решти матеріальних витрат (36,2 %) та витрат на мінеральні добрива (25,1 %), так само у динаміці найбільше зросли саме ці статті витрат та їх частка у загальній сумі витрат – відповідно на 86,8 та 57,8 млн. грн. та 21,8 та

9,8 %. Значно зменшилась за вказаний період частка витрат на нафтопродукти – на 16,1 %;

4) виробництво та реалізація зернових та зернобобових культур у 2015 році в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району були ефективними – рівень рентабельності склав 15,2 % при отриманому прибутку в сумі 1327,94 грн в розрахунку на 1 га. Найвищий рівень прибутковості та рентабельності отримано при виробництві та реалізації кукурудзи на зерно – відповідно 3039,75 грн на 1 га та 46,4 %; найменший рівень прибутковості та рентабельності отримано в результаті виробництва та реалізації вівсу – відповідно 272,95 грн на 1 га та 4,2 %;

5) зважаючи на уподобання споживачів європейського ринку слід відзначити, що основними напрямками підвищення ефективності галузі зерновиробництва у регіоні в найближчій перспективі будуть: підвищення якості зерна; виробництво екологічно чистого зерна, в тому числі за рахунок зменшення валових зборів (наприклад, застосування органічної технології виробництва); орієнтація на переробку та реалізацію вже готової продукції, що дозволить значно підвищити рівень доданої вартості виробників; з ростом рівня концентрації угідь – збільшення диференціації виробленої продукції.

Таблиця 8

**Ефективність виробництва зернових культур
в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району**

Показник	Зернові та зернобобові	Пшениця	Ячмінь	Овес	Кукурудза на зерно
<i>2015 рік</i>					
Урожайність, ц з 1 га	33,5	37,7	29,7	11,5	28,9
Повна собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	260,84	282,94	205,60	173,19	173,80
Ціна реалізації 1 ц, грн	300,48	311,61	273,34	180,43	254,43
Прибуток у розрахунку на:					
– 1 ц	39,64	28,67	67,74	7,24	80,63
– 1 га	1327,94	1080,86	2553,80	272,95	3039,75
Рівень рентабельності, %	15,2	10,1	32,9	4,2	46,4
<i>2016 рік</i>					
Урожайність, ц з 1 га	40,3	43,6	36,0	...	48,9
Повна собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	246,27	247,71	222,96	...	319,95
Ціна реалізації 1 ц, грн	330,25	340,77	308,91	...	345,16
Прибуток у розрахунку на:					
– 1 ц	83,97	93,06	85,94	...	25,21
– 1 га	3383,99	4057,42	3093,84	...	1232,77
Рівень рентабельності, %	34,1	37,6	38,5	...	7,9
<i>2016 рік у % до 2015 року</i>					
Урожайність	120,3	115,6	121,2	...	169,2
Повна собівартість реалізованої продукції	94,4	87,5	108,4	...	184,1
Ціна реалізації 1 ц	109,9	109,4	113,0	...	135,7
Прибуток у розрахунку на:					
– 1 ц	211,8	324,6	126,9	...	31,3
– 1 га	254,8	375,4	121,1	...	40,6
Рівень рентабельності	18,9	27,5	5,6	...	-38,5

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

ЛІТЕРАТУРА:

1. Погрішук Б. В. Світовий досвід розвитку виробництва, переробки та реалізації зернопродукції на інноваційній основі / Б. В. Погрішук // Економіка та держава. – 2010. – № 3. – С. 50-52.
2. Котикова О. І. Забезпечення виробництва зернових на півдні України за рахунок комплексного зрошення / Котикова О. І., Тесляр В. О. // Інноваційна економіка. – 2014. – № 2 (51). – С. 77-82.
3. Котикова О. І. Місце Вознесенського району за показниками розвитку галузі зерновиробництва в Миколаївській області / О. І. Котикова, А.Р. Новицький, В. О. Базенко // Агросвіт. – 2017. – № 9. – С. 3-11.
4. Котикова О. І. Доходи населення як основний індикатор рівня життя в умовах євроінтеграції / О. І. Котикова, А. О. Краснюк, В. С. Кавецька // Економіка та держава. – 2017. – № 9. – С. 28-33.

REFERENCES:

1. Pohrishchuk, B.V. (2017), "World experience of the development of production, processing and marketing of grain products on an innovative basis", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 3, pp. 50-52.
2. Kotykhova, O.I., and Tesliar, V.O. (2017), "Provision of grain production in southern Ukraine due to integrated irrigation", *Innovatsiina ekonomika*, vol. 2(51), pp. 77-82.
3. Kotykhova, O.I., Novytskyi, A.R., and Bazenko, V.O. (2017), "The place of the Voznesensky district according to the indicators of development of the grain industry in the Mykolaiv region", *AgroSvit*, vol. 9, pp. 3-11.
4. Kotykhova, O.I. Krasniuk, A.O. and Kavetska, V.S. (2017), "Come inhabited yak basic індикатор рівня життя в умовах євроінтеграції", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 9, pp. 28-33.